

Høringsuttalelse: NOU 2016:18 Hjertespråket / Váibmugiella

Det vises til Kommunal- og moderniseringsdepartementets høringsbrev av 13.12.2016 hvor blant annet Álttá sámi giellaguovddáš gis mulighet til å komme med høringsuttalelse til NOU 2016:18 Hjertespråket. Vi mener utredningen var kjærkomme med tanke på hvilken situasjon våre samiske språk er i som truede, alvorlig truede eller nesten utdødde språk. Vi ser positivt på at Lovutvalget har fremmet over 100 tiltak som vil utvikle og bevare de samiske språksene i Norge. Lovutvalgsleder har uttalt at hver fjerde forslag er enkel å gjennomføre uten store kostnader for myndighetne. Álttá sámi giellaguovddáš håper tiltak og lovendring som Lovutvalget har foreslått tas til følge og endring iverksettes.

Álttá sámi giellaguovddáš har følgende uttalelser til Lovutvalgets utredning.

1. Differensiering av språkområder

I dag har vi forvaltningsområder for samisk språk, men Lovutvalget foreslår differensiering av regler for samisk språk for ulike kommuner. Utvalgets foreslår tre alternative språkområder; språkbevaringskommuner, språkvitaliseringskommuner og storbykommuner. Som nevnt tidligere er de samiske språkene i dag truede språk, og hver av språkene har sine utfordringer. Álttá sámi giellaguovddáš mener disse alternative språkområdene omfavner de ulike språkenes utfordringer i sine respektive områder og ser meget positivt på forslaget.

Lovutvalget har kategorisert enkelte kommuner til de ulike språkområdene og Álttá sámi giellaguovddáš registrerer at Alta kommune ikke er nevnt i noen av forslagene. Etter hva vi har forstått så er et av vilkårene for innlemmelse i forslaget om samisk storbykommune at byen må ha et innbyggertall på ca 50 000, men Alta kommune er den største kommunen i Finnmark med sine 20 446 innbyggere. Vi antar også at Alta er den hurtigst voksende kommunen i Finnmark og kommunen har et stort antall innbyggere av samisk opprinnelse som vi tror bare vokser fra år til år. Flere enn noen gang velger å flytte fra samiske kjerneområder til Alta. Dette skaper også et mer behov for samisk tilbud i kommunen. Alta kommune har per i dag 270 elever som får opplæring i eller på nordsamisk og 55 barn får tilbud i samisk barnehage eller på samiske avdelinger.¹ I tillegg har Álttá sámi giellaguovddáš flere studenter årlig som velger å lære seg samisk gjennom våre nybegynner- og viderekommandekurs og vi har barn og unge tilknyttet våre ulike aktivitetstilbud.

Det samiske samfunnet er i dag mer synlig i Alta enn hva det har vært tidligere. Vi har i dag Álttá siida (den samiske barnehagen), vi har samiske klasser på barne- og ungdomsskole, vi har aktivitetstilbud til barn og unge ved Álttá sámi giellaguovddáš, og vi har samiske festivaler som er synlig i Altas bybilde. Det samiske blomstrer i Alta, og vi mener at Alta bør innlemmes enten i språkvitaliseringskommune eller kategorien storby kommune slik at Alta kommunen får en større forpliktelse ovenfor dens samiske befolkning.

¹ Tall fra Alta kommune

Videre er forslaget at kommunen, Sametinget eller staten kan ta initiativ til innlemmelse i det nye språkområdet i motsetning til dagens ordning hvor innlemmelse i forvaltningsområdet for samisk språk forutsetter flertallsvedtak i kommunen før saken forelegges Sametinget og regjeringen vedtar innlemmelse. Vi ser positivt på endringen foreslått av Lovutvalget.

2. Samisk språklig barnehagetilbud

Samisk språklige barnehager er den første og kanskje viktigste språkarenaen for barn i dag, særlig for barn som vokser opp i samfunn hvor norsk er majoritetsspråket. Språkopplæringen i barnehagen danner grunnlaget for barnets utvikling av sitt samiske språk og gjør de i stand til å fortsette opplæringen og utfordringene som venter på skolen.

Vi registrerer at ikke alle samiske barn i Alta ikke får tilbud om samisk språklig barnehagetilbud som de har krav på. I vår kommune har vi kun en samisk barnehage som er etter en sterk språkmodell. Áltá siida har 12 samisktalende ansatte og 41 barn fordelt på tre avdelinger (0-3 årsavdeling, 2-4 årsavdeling og 3-6 års avdeling). Til tross for at kommunen tilbyr samisk språk og kultur i en samisk avdeling i den kommunale barnehagensom, som forøvrig ikke har en sterk språkmodell, så opplever den samiske barnehagen årlig å ha samiske barn på ventelisten. Dette er bekymringsfullt med tanke på fremtiden for våre små språkbærere.

Vi ser viktigheten av at kommuner forpliktes til å tilby samiskspråklig barnehagetilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker dette, samt at kommunen pliktes til å dimensjonere tilbudet ihht etterspørselen fra innbyggerne.

3. Samiskopplæring i grunnskole og videregående skole

I vår kommune har vi samiske klasser ved Komsa barneskole og Alta ungdomsskole, i tillegg til at skolene i Alta tilbyr samiskundervisning til elevene sine. Men skolene har tidvis hatt utfordringer ift rekruttering av samiske lærere, både til de samiske klassene ved Komsa barneskole og øvrige skoler. Det er uvisst om sistnevnte lærer(e) har deltidsstillinger eller ikke, men vi kan bare anta at for sistnevnte gruppe kan arbeidsdagene være krevende i form av manglende fagmiljø og fast arbeidsplass. Utvalgets forslag om at språkvitaliserings- og storbykommune bør ha minst en samisk profilskole. Dette tror vi vil være positivt både for fag- og arbeidsmiljøet til lærerne, og dermed også gi barna stabilitet ift samiskundervisning.

Vi stiller oss også svært positivt til forslaget om innføring av et eget fag i samisk kultur og historie for elever i språkvitaliserings- og storbykommuner. Vårt språksenter besøker årlig 9. klasseser i alle skolene i vår kommune gjennom prosjektet "Den kulturelle skolesekken". Gjennom vårt samarbeid med kommunen får elevene kunnskap om Altas lokale samiske historie, og generell innføring i samisk språk og kultur. Vi ser hvilke positiv effekt våre besøk har hatt på elevene. Under våre besøk har vi sett at interessen for sin egen historie våkner, og mange av ungdommene søker mer informasjon om temaet. Det er av stor betydning at elevene kjenner til forhistorien til sitt eget område for å forstå tiden man lever i og hvilke grep som må gjøres for å bevare det samiske språket og kulturen også i framtiden.

Vi ønsker også å bemerke at forslaget om at samiskopplæring skal være obligatorisk som første eller andrespråk for alle grunnskoleelever i språkbevaringskommuner er meget positiv. Vi mener dette bør utvides også til å omfatte språkvitaliseringskommuner. Forøvrig støtter Álttá sámi giellaguovddáš øvrige forslag vedrørende samiskopplæring i grunnskole og videregående skole

4. Samisk språkkurs helse- og omsorgstjeneste

Lovutvalget foreslår en rett til å bli betjent på samisk i språkbevarings- og språkvitaliseringskommuner, samt at det i storbykommuner skal legges til rette for språk- og kulturtilpassede tilbud til blant annet eldre. Vi mener at språkvitaliseringskommuner bør legge til rette for språk- og kulturtilpassede tilbud til eldre. I slike kommuner er det få om ingen språkarenaer for eldre da denne generasjonen har også et behov for et samlingspunkt som er tilpasset deres behov og interesser.

5. Etablering av tre språkressursenter

Utvalget foreslår at det opprettes tre samiske språkressursentre underlagt Sametinget. Et senter for sørsamisk, et for lulesamisk og et for nordsamisk.

Vi har per i dag 15 språksentre i Norge. Vi er noe usikre hva opprettelse av språkressursenter vil bety for oss og de andre språksentrene i Norge. Det bør komme klarer fram hvordan relasjonen mellom ressursentrene og språksentrene skal være og om en opprettelse av ressursentrene få betydning for allerede opprettede språksentre ifm økonomisk støtte.

6. Samiske stedsnavn

Samiske stedsnavn er en del av den samiske kulturarven. På mange steder er de samiske stedsnavnene eneste bevis på samisk bosetning. I vår kommune kan vi se at mange av kommunens befolkning ikke har kunnskap om den samiske opprinnelsen til de ulike stedsnavnene. I tillegg fornorskes de samiske stedsnavnene som igjen kan medføre at de samiske stedsnavnene med tid og stunder forsvinner.

Vårt språksenter har siden 2009 gjennomført prosjekter hvor vi har innhentet samiske stedsnavn i og utenfor Alta kommune. Vi er kjente med tilskuddsordningen Sametinget har til stedsnavnsprosjekter, men etter hva vi vet så skal denne ordningen revideres. Et av endringene er at språksentrene ikke kan benytte seg av tilskuddsordningen til samiske stedsnavn. Språksentrene må etter det vi er blitt fortalt legge inn søknad om prosjekt via innsending av treårige aktivitetsplaner som språksentrene er pliktig til å tilsende Sametinget hver år. Vi stiller oss noe undrende til omlegging av ordningen som er under planlegging. Det vises til at Sametinget stiller krav om at 30 prosent av aktivitetene i nevnte plan må være språkkurs og 70 prosent må være språkarenaer. Midlene som settes av til språkaktiviteter ved sentrene er vel årlig på ca kr. 7 000 000 og beløpet fordeles på samtlige 15 språksentre i Norge. Språksentrene må foreta prioriteringer på bakgrunn av midlene som mottas via direktetilskudd. Om valget vårt står mellom stedsnavnprosjekt og språkaktiviteter til barn og unge, så vil hvertfall vi prioritere sistnevnte prosjekter. Vi stiller oss dermed spørsmål om hvem vil påta seg ansvaret for innhenting av de samiske stedsnavnene om endringen iverksettes

7. Andre kommentarer

Álttá sámi giellaguovddáš støtter forslaget om at det etableres et nytt samisk språkorgan.

